

เลือกกระดาษ

ข้อ 'ควบคุมราคาสินค้า'

วารสาร
สามกึ่งศตวรรษ

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

Varakorn@dpu.ac.th

ราคาพลังงานโดยทั่วไปไม่มีที่ท่าว่าจะลดลง มีแต่จะทรงตัวในระดับเดิม พร้อมกับทางโน้มที่ราคาน้ำมันดิบจะขยับตัวขึ้น เช่นเดียวกับราคาน้ำมันเบนซิน จนทำให้เกิดความหวาดหวั่นว่าราคาสินค้าโดยทั่วไปจะขยับตัวตาม แต่หลายคนก็มั่นใจว่าภาครัฐมีมาตรการควบคุมราคาสินค้าไว้เพราะฉะนั้นคงไม่กระทบถึงตนมากนัก

"หลายคน" ที่คิดเช่นนั้นกำลังคิดผิดครับ

เพราะเมื่อมีแรงกดดันให้ต้นทุนสูงขึ้นนั้น แทบจะเป็นไปไม่ได้ที่การควบคุมราคาสินค้าจะได้ผล พลังที่ผลักดันให้ของมีราคาแพงขึ้นนั้นรุนแรงไม่แพ้คลื่นสินค้านิโม่ที่ประชาชนาธิบดีซูฮาร์โตมีอำนาจสั่งฟ้าครองอำนาจเผด็จการมาเกือบ 30 ปี ยังหลุดจากเก้าอี้ได้เมื่อถูกกดดันจาก IMF ให้ปล่อยน้ำมันมีราคาสูงขึ้นพรวดพราดจนค่าครองชีพพุ่งขึ้นตาม

ภาครัฐไทยมีมาตรการควบคุมราคาสินค้าบริโภคมานาน แต่ใครก็รู้ว่าไม่สามารถควบคุมได้จริงจัง เพราะกลไกราคามีพลังที่เข้มแข็งจนบดบังการบังคับให้เป็นไปตามกฎหมาย

ไม่มีภาครัฐของประเทศเศรษฐกิจเสรีใดในโลก ไม่ว่าจะมั่งคั่งไกรรัฐที่มีประสิทธิภาพเพียงใดก็ตามที่สามารถควบคุมราคาสินค้าได้ชะงัด แม้แต่นโยบาย wage and price control ของสหรัฐอเมริกาที่ว่ามีมาตรการควบคุมที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดก็ทำงานควบคุมราคาได้ในระยะสั้นๆ เท่านั้น

สาเหตุของการล้มเหลวของการควบคุมราคามีดังนี้

ในเมืองแรก ภาครัฐไม่สามารถประเมินได้ว่าตัวเลขต้นทุนที่บริษัทเอกชนส่งให้พร้อมกับราคาสินค้าที่ต้องการขายนั้นสะท้อนความเป็นจริงหรือไม่ บางครั้งผู้ผลิตเองก็ไม่รู้ต้นทุนที่แท้จริง เพราะกระบวนการผลิตหนึ่งอาจก่อให้เกิดผลผลิตได้หลายอย่างจนยากต่อการศึกษาหาต้นทุน

ประการที่สอง เมื่อไม่ทราบต้นทุนที่แท้จริง ผู้ผลิตก็มีพื้นที่ที่จะ "เล่น" ในการขอปรับราคาในเวลาต่อมาได้มาก โดยภาครัฐไม่อาจทราบได้ว่าสมควรอนุมัติในการขอปรับราคาครั้งใหม่หรือไม่และมากน้อยเพียงใด

ประการที่สาม ผู้ผลิตสามารถหลบหลีกทำให้สินค้ามีราคาจริงแพงขึ้นถึงแม้ว่าราคาควบคุมจะเท่าเดิมก็ตาม ปรากฏที่ภาครัฐไม่มีกลไกที่มีประสิทธิภาพในการติดตามบังคับให้เป็นไปตามกฎหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพเช่นมีเจ้าหน้าที่ติดตามตรวจสอบจับกุมผู้ทำผิดกฎหมายอย่างกว้างขวาง

สมมุติว่าราคาก๋วยเตี๋ยวถูกควบคุมให้คงเดิมก็จริงอยู่ (ก๋วยเตี๋ยวไม่ใช่สินค้าควบคุมราคาของกระทรวงพาณิชย์) แต่อาจแฝงการสูงขึ้นของราคาจริงได้ด้วยการลดปริมาณหรือคุณภาพของก๋วยเตี๋ยวลง ขอถามว่าจะมีกลไกของภาครัฐใดในโลกที่มีประสิทธิภาพพอที่จะไปตรวจสอบลักษณะดังกล่าวในทุกกรณี

นอกจากนี้ ก๋วยเตี๋ยวไม่ใช่สินค้าที่มีลักษณะที่เรียกว่า Homogeneous หรือมีลักษณะเหมือนกันทุกประการในแต่ละหน่วย (เช่น ทองคำ 95 เปอร์เซ็นต์จะเหมือนกันทุกบาทที่ขาย) ดังนั้น จึงอาจอ้างว่าราคาสูงขึ้นเพราะแปรเปลี่ยนไปตามคุณภาพได้

ประการที่สี่ ทรายใดที่มีดีมีมานานดีของสินค้าหนึ่งอยู่อย่างเข้มแข็ง การเพิ่มขึ้นของต้นทุนการผลิตนั้น (เช่น จากน้ำมัน หรือค่าแรงมีราคาสูงขึ้น) หมายถึงการสูงขึ้นของราคาสินค้าที่ซื้อขายกันเสมอ พลังกลไกตลาดนี้จะต้องสู้กับการพยายามควบคุมราคาสินค้า ซึ่งพลังนี้ชนะเสมอในขั้นสุดท้าย

นอกจากนี้ ความกว้างขวางของการซื้อขายและการ

กระจายตัวของสินค้าหนึ่ง ทำให้สงครามที่พยายามเอาชนะกลไกตลาดจนสามารถรักษาราคาสินค้าไว้เท่าเดิมถึงแม้ต้นทุนจะเพิ่มขึ้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้

ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การควบคุมราคาสินค้าจึงเป็นสิ่งลำบากยากเย็นและขาดประสิทธิภาพอันเนื่องมาจากธรรมชาติของกลไกตลาด ดังนั้น จึงไม่อาจหวังพึ่งมาตรการควบคุมราคาสินค้าได้ยาวนานเป็นอันขาด

ลินค้าบางอย่างที่การควบคุมราคาในระยะสั้นอาจมีประสิทธิภาพได้ ก็ได้แก่สินค้าที่มีลักษณะ Homogeneous มีราคาที่ประกาศให้เห็นชัดเจน และมีหน่วยของการวัดที่เป็นมาตรฐานสากล เช่น น้ำมัน ที่เป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญ อย่างไรก็ตาม ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงประเด็นการสมยอมของผู้ซื้อและผู้ขายหรือการเกิดขึ้นของตลาดมืดไปได้ถ้าหากราคาที่ควบคุมนั้นแตกต่างจากราคาที่เป็นจริงมากเกินไป

ในกรณีของราคาน้ำมันนั้น กรณีสมยอมขายเกินราคาควบคุมนั้นไม่เกิดขึ้นเพราะภาครัฐไทยควบคุมราคาพร้อมกับให้เงินอุดหนุนแก่ผู้ขายจนผู้ขายได้รับราคาตลาด ส่วนผู้บริโภคซื้อในราคาควบคุม ตัวอย่างเช่น ราคาน้ำมันดีเซลราคาตลาดจริงซึ่งผู้ขายได้รับประมาณกว่า 21 บาท แต่ภาครัฐควบคุมให้ผู้ซื้อ ซื้อในราคา 15 บาทกว่า โดยภาครัฐเป็นผู้จ่ายเงินอุดหนุนให้ประมาณลิตรละ 6 บาท

น้ำมันเบนซินก็ได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐเช่นเดียวกันโดยภาครัฐใช้เงินจากกองทุนน้ำมันซึ่งเป็นเงินที่ถูกรวบจวบจวนกองทุนนี้มีหนี้อยู่เกือบ 70,000 ล้านบาท และเพิ่มมากขึ้นทุกวัน จนอาจถึง 100,000 ล้านบาท ในเวลาอันใกล้นี้ทั้งหมดนี้เป็นไปเพื่อให้ผู้บริโภคได้ใช้น้ำมันในราคาถูกจนไม่มีผลกระทบต่อค่าครองชีพมากนัก

ผลเสียที่เกิดขึ้นนอกเหนือจากการต้องหาเงินมาใช้หนี้ก้อนนี้แล้วก็คือการบริโภคน้ำมันกันอย่างสนุกสนานเพราะผู้บริโภคไม่อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง กล่าวคือยังคงซื้อน้ำมันดีเซลในราคาลิตรละ 15.19 บาท ในขณะที่ราคาจริงขึ้นไปถึง 21 บาทกว่าแล้ว จนทำให้ต้องนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นจากปีละ 300,000 ล้านบาทต่อปี เป็นเกือบ 600,000 ล้านบาท

ภาพที่บาดใจในขณะนี้ก็คือทุกกิโลเมตรของรถ 10 ล้อที่วิ่งกันนั้น ผู้เสียภาษีออกเงินช่วยค่าน้ำมันกิโลเมตรละประมาณ 1 บาททุกคัน ตลอดเวลาที่วิ่งไม่ว่าจะเดินหรือหลับก็ตาม เช่นเดียวกับรถทุกคันที่วิ่งบนถนนคนเดินถนนที่ไม่มีรถก็ช่วยออกเงินค่าน้ำมันให้ทุกกิโลเมตรที่วิ่งและสำหรับทุกคันด้วย

มาตรการที่ชะงัดที่สุดในการทำให้คนบริโภคน้ำมันน้อยลงไม่สนุกสนานอย่างเดิมและคิดจะประหยัดก็คือการปล่อยให้ราคาสูงขึ้น ถึงแม้จะทำให้ข้าวของแพงขึ้นก็ตามที

การบิดเบือนบางสิ่งในชีวิตให้ผิดไปจากความเป็นจริงอาจเป็นผลดีในระยะสั้น แต่จะเป็นผลเสียในระยะยาวเพราะจะไม่ทำให้อยู่ในโลกแห่งความเป็นจริง